



Ynni Adnewyddadwy o dan Berchnogaeth Leol Cais am Dystiolaeth

Dyddiad cyhoeddi: 12 Ionawr 2018
Camau i'w cymryd: Ymatebion erbyn 30 Mawrth 2018

Trosolwg Mae Llywodraeth Cymru yn ymrwymedig i'r dyheadau a amlinellir yn ein dogfen polisi ynni, Ynni Cymru: Newid i Economi Carbon Isel. Gwnaethom hefyd amlinellu gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer ynni lleol yng Nghymru yn y ddogfen Twf Gwyrdd Cymru: Ynni Lleol. Roedd y ddogfen hon yn disgrifio bwriad Llywodraeth Cymru wrth ddatblygu dull mwy cynaliadwy ar gyfer cynhyrchu, dosbarthu a defnyddio ynni yn lleol.

Ym mis Medi 2017, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig dargedau uchelgeisiol newydd ar gyfer cynhyrchu ynni yng Nghymru:

- Bydd Cymru yn cynhyrchu 70% o'r trydan mae'n ei ddefnyddio trwy ddefnyddio ynni adnewyddadwy erbyn 2030
- Bydd un gigawatt o gapasiti ynni adnewyddadwy o dan berchnogaeth leol erbyn 2030
- Bydd gan brosiectau ynni adnewyddadwy newydd o leiaf un elfen o berchnogaeth leol erbyn 2020

Nod y cais am dystiolaeth hwn yw archwilio heriau bodloni'r targedau mewn perthynas â pherchnogaeth leol er mwyn sicrhau bod gennym y fframwaith cywir i'w cyflawni.

Sut i ymateb Cyflwynwch ymatebion trwy e-bost neu bost, ynghyd â'r ffurflen ymateb ar ddiwedd y cais am dystiolaeth hwn, erbyn 30 Mawrth 2018. Mae'r cais am dystiolaeth a'r ffurflen ymateb ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru:

<http://llyw.cymru/topics/environmentcountryside/energy/renewable/local-renewable-energy-generation/call-for-evidence>

Rhowch dystiolaeth lle y gallwch chi: nid oes angen ateb yr holl gwestiynau os nad yw'r wybodaeth gennych.

Rhagor o wybodaeth a dogfennau cysylltiedig **Gellir gwneud cais am fersiynau o'r ddogfen hon mewn print bras, mewn Braille neu mewn ieithoedd eraill.**

Manylion Cysylltu Am ragor o wybodaeth:
Is-adran Datgarboneiddio ac Ynni
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ
e-bost: energypolicymailbox@llyw.cymru

Diogelu Data

Sut y byddwn yn defnyddio'r farn a'r wybodaeth a roddwch inni.

Bydd unrhyw ymateb a anfonwch atom yn cael ei weld yn llawn gan staff Llywodraeth Cymru sy'n gweithio ar y materion y mae'r ymgynghoriad hwn yn ymdrin â nhw. Mae'n bosibl y bydd aelodau eraill o staff Llywodraeth Cymru yn gweld yr ymateb hefyd, er mwyn eu helpu i gynllunio ymgynghoriadau ar gyfer y dyfodol.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ddogfen hon. Mae'n bosibl hefyd y byddwn yn cyhoeddi'r ymatebion yn llawn. Fel arfer, bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr unigolyn neu sefydliad a anfonodd yr ymateb yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb. Mae hynny'n helpu i ddangos bod yr ymgynghoriad wedi'i gynnal yn briodol. Os nad ydych yn dymuno i'ch enw a'ch cyfeiriad gael eu cyhoeddi, ticiwch y blwch isod. Byddwn wedyn yn cuddio'ch manylion.

Mae'n bosibl y bydd yr enwau a'r cyfeiriadau y byddwn wedi'u cuddio yn cael eu cyhoeddi'n ddiweddarach, er nad yw hynny'n debygol o ddigwydd yn aml iawn. Mae Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004 yn caniatáu i'r cyhoedd gael gweld gwybodaeth a gedwir gan lawer o gyrff cyhoeddus, gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae hynny'n cynnwys gwybodaeth sydd heb ei chyhoeddi. Fodd bynnag, mae'r gyfraith hefyd yn caniatáu i ni gadw gwybodaeth yn ôl dan rai amgylchiadau. Os bydd unrhyw un yn gofyn am gael gweld gwybodaeth a gadwyd yn ôl gennym, bydd rhaid inni benderfynu a ydym am ei rhyddhau ai peidio. Os bydd rhywun wedi gofyn inni beidio â chyhoeddi ei enw a'i gyfeiriad, bydd hynny'n ffaiith bwysig i ni ei chadw mewn cof. Fodd bynnag, fe allai fod rheswm pwysig dros orfod datgelu enw a chyfeiriad unigolyn, er ei fod wedi gofyn i ni beidio â'u cyhoeddi. Byddem yn cysylltu â'r unigolyn ac yn gofyn am ei farn cyn gwneud unrhyw benderfyniad terfynol i ddatgelu'r wybodaeth.

Cefndir y cais am dystiolaeth hwn

Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn gosod targed cyfreithiol i leihau allyriadau 80% o leiaf erbyn 2050, ac yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i osod cyfres o dargedau dros dro (ar gyfer 2020, 2030 a 2040) a chyllidebau carbon bob pum mlynedd. Bydd y cyllidebau'n cyfyngu'r allyriadau yng Nghymru dros bob cyfnod o bum mlynedd, ac yn ein caniatáu i olrhain y cynnydd a wneir tuag at y targed tymor hir. Yn ôl y Ddeddf, mae'n rhaid inni osod y targedau dros dro a'r ddwy gyllideb garbon gyntaf (2016–20 a 2021–25) erbyn diwedd 2018.

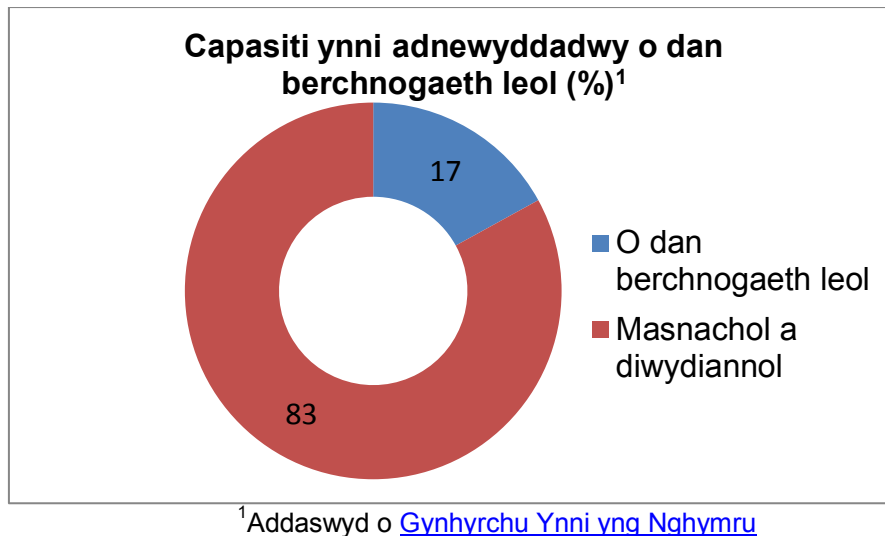
Yn 2015, roedd y sector pŵer yn gyfrifol am 38% o allyriadau carbon Cymru. Mae gwresogi cartrefi a gweithleoedd yn defnyddio nwy'n bennaf, gyda rhywfaint o olew a thanwyddau solet, ac mae'r rhain yn ychwanegol i'r ffigur hwn. Rhan allweddol o gyflawni ein cyllidebau carbon fydd sicrhau ein bod yn defnyddio ynni'n fwy effeithlon ac yn cynhyrchu rhagor o ynni o ffynonellau carbon isel.

Bydd angen cynhyrchu ynni o gymysgedd o dechnolegau gwahanol ac ar raddfeydd gwahanol, o raddfa gymunedol i brosiectau sylweddol, i ddiwallu'n hanghenion ynni ni yn y dyfodol. Rydym am yrru'r newid o garbon uchel i garbon isel, ac o gynhyrchu canolog i gynhyrchu gwasgaredig, mewn modd sy'n cyflawni'r buddion mwyaf posibl ar gyfer Cymru.

Rydym yn ystyried bod meddu ar brosiectau adnewyddadwy'n rhoi amrediad o fuddion i'r perchnogion. Yn ein barn ni, bydd cynyddu'r gyfran o gynhyrchiant ynni mae pobl a sefydliadau Cymru yn berchen arni'n sicrhau rhagor o'r buddion hyn ar gyfer Cymru. Trwy'r cais am dystiolaeth hwn, rydym am gadarnhau ac ychwanegu at ein sail dystiolaeth mewn perthynas â'r buddion y gall perchnogaeth eu rhoi.

Y sefyllfa bresennol mewn perthynas â pherchnogaeth

Ym mis Rhagfyr 2017, gwnaethom gyhoeddi adroddiad ar [gynhyrchu ynni yng Nghymru](#) gan ddefnyddio data ynni hyd at ddiwedd 2016. Roedd hwn yn dangos ym mis Rhagor 2016 fod 62,420 o brosiectau ynni adnewyddadwy o dan berchnogaeth leol yng Nghymru, gyda capasiti a osodwyd o 575 MW. Mae hyn wedi'i rannu rhwng 397 MW o drydan a 177 MW o gapasiti gwres. Mae capasiti ynni adnewyddadwy o dan berchnogaeth leol yn cyfrif am 17% o'r holl gapasiti ynni adnewyddadwy yng Nghymru.



Paneli ffotofoltäig solar yw'r dechnoleg fwyaf cyffredin o dan berchnogaeth leol, ac mae'n cynrychioli 53,431 o'r 62,420 o osodiadau sydd o dan berchnogaeth leol. Mae'r rhan fwyaf o'r rhain yn osodiadau maint domestig. Fodd bynnag, ffermydd gwynt ar y tir yw'r dechnoleg sydd â'r capasiti gosodedig mwyaf o dan berchnogaeth leol ar 160 MW.

Mecanweithiau Llywodraeth y DU megis y Rhwymedigaeth Ynni Adnewyddadwy, y Cymhelliant Gwres Adnewyddadwy, Tariffau Cyflenwi Trydan, y Farchnad Gapasiti, a'r Contract Gwahaniaeth yw'r prif offerynnau polisi yn y maes heb ei ddatganoli hwn. Gyda'i gilydd, mae'r rhain wedi creu ymchwydd o ynni adnewyddadwy rhwng 2010 a 2016 ac mae costau'r technolegau hyn wedi gostwng yn sylweddol. Mae Llywodraeth y DU wedi lleihau lefel y cymhellion mewn ymateb i gostau llai ac er mwyn rheoli costau'r mecanweithiau ategol. Nid yw datblygu ynni adnewyddadwy bellach yn rhoi'r cyfraddau uchel o enillion a gafwyd yn flaenorol ac yr oedd llawer wedi dechrau eu disgwyl, er ei fod yn parhau i wneud synnwyr dros y tymor hwy. Mae'r cais am dystiolaeth hwn yn ceisio archwilio goblygiadau'r ymrwymiad i berchnogaeth leol, gan ystyried yr amgylchedd anodd cyfredol ar gyfer datblygiadau ynni adnewyddadwy, yn ogystal â'u buddion tymor hir.

Ein nod

Wrth archwilio perchnogaeth leol, ein nod yw casglu tystiolaeth ynghylch sut y gall cynhyrchu ynni adnewyddadwy sicrhau buddion ar gyfer Cymru a rhannu'r buddion hyn mewn modd mwy cyfiawn. Ein nod yw defnyddio'r cais am dystiolaeth i helpu i nodi'r heriau y bydd yn rhaid i ddatblygwyr, busnesau, awdurdodau lleol, cymunedau ac eraill eu trechu er mwyn llwyddo i gynhyrchu rhagor o ynni adnewyddadwy o dan berchnogaeth leol a chydberchnogaeth.

Rydym yn credu ei bod yn bosibl dylunio datblygiadau ynni y gall pobl leol eu cefnogi a bod yn rhan ohonynt. Gallai prosiect a gynllunnir mewn modd cydweithiol, gyda chymunedau – naill ai grwpiau neu awdurdodau lleol – yn cyfrannu gwybodaeth a chymorth lleol, a datblygwyr yn cyfrannu eu sgiliau masnachol a thechnegol fod yn ffordd effeithiol o ddatblygu prosiectau da yn y mannau cywir.

Mae'r cais am dystiolaeth hwn yn gyfle i gymunedau, datblygwyr, busnesau eraill a chyrff sector cyhoeddus roi tystiolaeth. Rydym yn edrych am enghreifftiau o sefydliadau'n gweithio gyda'i gilydd i gyflawni prosiectau o dan gydberchnogaeth. Rydym hefyd yn ceisio tystiolaeth ynghylch yr anghenion cymorth penodol i gynyddu nifer y prosiectau ynni adnewyddadwy sydd o dan berchnogaeth leol neu gydberchnogaeth. Rydym yn awyddus i glywed am brofiadau gan bobl o fewn Cymru a'r DU yn ogystal â thystiolaeth o bedwar ban y byd.

Diffiniadau

Rydym yn defnyddio'r term "ynni lleol" i gyfeirio at osodiadau cynhyrchu ynni y mae sefydliadau Cymru yn berchen arnynt ac sy'n darparu buddion ar gyfer Cymru trwy gyfrannu at hyfywedd ariannol neu gydnerthedd y sefydliad sy'n berchen ar y gosodiad.

Amlinellir ein diffiniadau arfaethedig yn Adran 2.

Gwasanaethau'r dyfodol

Mae'r cais am dystiolaeth hwn yn ceisio safbwyntiau datblygwyr, cymunedau, y sector cyhoeddus a rhanddeiliaid eraill ar sut y dylem ddatblygu perchnogaeth leol a chydberchnogaeth yng Nghymru.

Mae cymunedau a busnesau ledled Cymru wedi elwa ar gymorth o dan y Rhaglen Datblygu Gwledig, sy'n cydnabod rôl cynhyrchu ynni adnewyddadwy ac effeithlonrwydd ynni mewn perthynas â chydnerthedd a ffyniant ardaloedd gwledig.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cynorthwyo cyrff sector cyhoeddus i ddatblygu effeithlonrwydd ynni a phrosiectau ynni adnewyddadwy trwy Wasanaeth Twf Gwyrdd Cymru.

O ran arloesedd, mae Llywodraeth Cymru yn gweithio'n agos gydag awdurdodau lleol, prifysgolion a gweithredwyr rhwydwaith i hwyluso arddangoswyr Byw yn Glyfar, sy'n ymdrin â chynigion sy'n seiliedig ar le ac yn cael eu harwain gan anghenion gan ddefnyddio technolegau, systemau a phrosesau arloesol i lywio datblygiadau'r dyfodol.

Rydym yn credu mai cymunedau yw'r perchnogion lleol sydd â'r lleiaf o adnoddau, a dyma pam rydym wedi eu cefnogi trwy Ynni'r Fro a rhaglenni [Ynni Lleol Llywodraeth Cymru](#).

Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru yn ystyried pa gymorth a allai fod ei angen i gynyddu cynhyrchu ynni'n lleol. Bydd y cais am dystiolaeth hwn yn ein helpu ni i roi sylw i unrhyw angen trwy ein gwasanaethau cymorth ac arweiniad.

Gwybodaeth bellach

Byddwn yn cynnal cyfres o weithdai yn gynnar yn 2018 yn rhan o'r broses cais am dystiolaeth. Os oes diddordeb gennych mewn mynychu'r gweithdai hyn, anfonwch e-byst at energypolicymailbox@gov.wales.

Adran 1: Targedau

Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig wedi gosod targed ynni i 1 GW o gapasiti ynni adnewyddadwy yng Nghymru fod o dan berchnogaeth leol erbyn 2030, a nod y bydd gan yr holl brosiectau ynni adnewyddadwy newydd o leiaf elfen o berchnogaeth leol erbyn 2020. Mae hi wedi gosod y targedau ynni adnewyddadwy hyn ar gyfer perchnogaeth leol i sicrhau bod Cymru yn derbyn y buddion o'r newid i system ynni carbon isel.

Ar hyn o bryd, mae'r targed o 1 GW yn cynnwys prosiectau ynni trydan adnewyddadwy yn unig. Rydym yn ymwybodol y gallai hyn gael effaith negyddol ar brosiectau gwres, sydd, er eu bod yn anodd, yn bwysig iawn ar gyfer datgarboneiddio. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried ehangu'r targed hwn i gynnwys trydan a gwres.

Rydym hefyd yn ystyried a yw'n bosibl y bydd disgwyl y gallai prosiectau ynni eraill gael eu datblygu ar sail gydberchnogaeth.

Cwestiwn 1: Rhowch dystiolaeth o blaid neu yn erbyn ehangu'r targed o 1 GW i gynnwys prosiectau trydan a gwres.

Cwestiwn 2: Rhowch dystiolaeth ynghylch y lefel o berchnogaeth y dylem ei hystyried ei bod yn rhesymol i gyflawni'r gofyniad.

Cwestiwn 3: Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i herio ehangu'r disgwyl mewn perthynas â chydberchnogaeth i gynnwys prosiectau trydan a gwres newydd eraill.

Adran 2: Diffiniadau

Perchnogaeth leol

Ein diffiniad ni o ynni o dan berchnogaeth leol yw gosodiadau ynni a leolir yng Nghymru o dan berchnogaeth unigolyn neu sefydliad a leolir yn hollol yng Nghymru neu sydd â'i brif bencadlys yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys y categorïau canlynol:

- Ffermydd ac ystadau
- Awdurdodau lleol
- Landlordiaid cymdeithasol cofrestredig
- Busnesau a leolir yng Nghymru yn unig
- Busnesau y mae eu prif bencadlys yng Nghymru
- Sefydliadau sector cyhoeddus eraill
- Elusennau a sefydliadau trydydd sector eraill
- Cartrefi a gosodiadau cynhyrchu ynni eraill ar raddfa ddomestig

Cwestiwn 4: A ydych yn cytuno â'r diffiniad uchod o berchnogaeth leol?

☐	☐	☐	☐	☐
Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf

Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i ddiwygio'r diffiniad o berchnogaeth leol.

Cydberchnogaeth

Diffiniad cydberchnogaeth yw prosiect sydd o dan berchnogaeth mwy nag un endid cyfreithiol. Mae enghreifftiau'n bodoli lle mae perchnogaeth prosiect yn cael ei rhannu rhwng datblygwr a grŵp cymunedol, unigolion neu sefydliad sector cyhoeddus. Gall prosiectau sydd o dan gydberchnogaeth gynnwys mwy nag un sefydliad masnachol.

Fodd bynnag, er mwyn cael ei hystyried yn brosiect cydberchnogaeth o dan y targed a bennwyd gan Lywodraeth Cymru, byddem yn disgwyl i o leiaf un o'r cyrff sy'n berchen arno fod yn un o'r sefydliadau neu'r unigolion a gynhwysir yn y diffiniad o "ynni lleol".

Yn ein barn ni, dylai cydberchnogaeth gynnwys pobl sy'n byw ac yn gweithio yng Nghymru, a darparu buddion i Gymru, nid i gyfranddalwyr allanol yn unig. Mae'n

bosibl hefyd y bydd cydberchnogaeth yn cynnwys pobl leol yn y gwaith datblygu o'r cam cynllunio ymlaen, ac yn cynnig cyfle iddynt ddod yn gyfranddalwyr mewn prosiectau ynni.

Cwestiwn 5: A ydych yn cytuno â'r diffiniad o gydberchnogaeth uchod?

- | | | | | |
|--------------------------|--------------------------|---------------------------------------|--------------------------|--------------------------|
| ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Cytuno'n gryf | Cytuno | Ddim yn cytuno
nac yn
anghytuno | Anghytuno | Anghytuno'n
gryf |

Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i ddiwygio'r diffiniad o berchnogaeth leol.

Perchnogaeth gymunedol

Ein diffiniad ni o osodiad cymunedol yw datblygiad ynni a leolir yng Nghymru sydd yn hollol o dan berchnogaeth menter gymdeithasol ac y mae ei enillion yn ymrwymedig mewn cyfraith i gyflawni amcanion cymdeithasol a/neu amgylcheddol yng Nghymru.

Cwestiwn 6: A ydych yn cytuno â'r diffiniad o berchnogaeth gymunedol uchod?

- | | | | | |
|--------------------------|--------------------------|---------------------------------------|--------------------------|--------------------------|
| ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| Cytuno'n gryf | Cytuno | Ddim yn cytuno
nac yn
anghytuno | Anghytuno | Anghytuno'n
gryf |

Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i ddiwygio'r diffiniad o berchnogaeth leol.

Mae busnesau a thirfeddianwyr yn benodol wedi bod yn gwneud cynnydd gwych wrth ddefnyddio cynhyrchiant ynni adnewyddadwy. Fodd bynnag, er mwyn bodloni'r targed o 1 GW, rydym yn credu y bydd angen inni gefnogi cymunedau, unigolion, cyrff sector cyhoeddus a busnesau yng Nghymru neu sicrhau rhan uwch o berchnogaeth ar ddatblygiadau mwy.

Mae prosiectau ynni cymunedol yn canolbwyntio ar ddatblygu asedau sydd o dan berchnogaeth grŵp neu gymuned, gan ddefnyddio'r holl fuddion maent yn eu creu i gyflawni canlyniadau sy'n fuddiol yn lleol. Yn wahanol i sefydliadau a gynhwysir yn y diffiniad o leol, yn aml nid oes ganddynt ond ychydig neu ddim mynediad at gyllid ac arbenigedd datblygiadol. Felly, mae Llywodraeth Cymru wedi cynorthwyo cymunedau i ddatblygu prosiectau ynni adnewyddadwy ers 2010. Rydym yn deall, o'n gwaith agos gyda grwpiau ledled Cymru, pa gymorth sydd ei angen i wneud hyn. Rydym yn parhau i gynorthwyo cymunedau i ddatblygu eu cynhyrchiant eu hunain ac i archwilio ffyrdd i ddefnyddio'r ynni'n lleol.

Fodd bynnag, mae niferoedd y modelau hyn sy'n hollol o dan berchnogaeth gymunedol yn parhau i fod yn gymharol isel. Mae disgwyl i bob grŵp ddysgu ddod yn ddatblygwr ynni yn ffordd gymharol aneffeithlon o gynyddu cynhyrchiant ynni o dan berchnogaeth leol. Mae'r dull hwn hefyd yn debygol o fod yn anfanteisiol i gymunedau mwy difreintiedig a llai cysylltiedig. Mae grŵp o fentrau cymdeithasol sy'n dod i'r amlwg a chanddynt hanes o gyflawni prosiectau ynni, a rhai ohonynt yn datblygu asedau ar ran cymunedau eraill gan ddefnyddio modelau cydweithredol a chydweithiol.

Gallai prosiectau mwy o dan gydberchnogaeth fod yn ffordd bwysig o gynyddu faint o ynni sy'n cael ei gynhyrchu o dan berchnogaeth leol yng Nghymru, gan gyflawni buddion real, parhaus ar gyfer y cymunedau sy'n cynnal y prosiectau hyn. Prin yw'r dystiolaeth sydd gennym hyd yn hyn o brosiectau o dan gydberchnogaeth yng Nghymru, ac o'r hyn sydd ei angen i sicrhau eu bod yn cyflawni'r buddion a ragwelir.

Rydym yn cynorthwyo Ynni Cymunedol Cymru, y mae ei gyfarwyddwyr yn cynnwys ffigurau arweiniol o lawer o'r datblygwyr ynni cymdeithasol a leolir yn y gymuned, i weithio gyda datblygwyr masnachol i ddod o hyd i gyfleoedd newydd i ddatblygu prosiectau o dan gydberchnogaeth yng Nghymru. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd yn gweithio gydag Ynni Cymunedol Cymru i ddarganfod sut rydym yn gallu cymhwyso'r dull hwn i gydberchnogaeth ar dir cyhoeddus.

Adran 3: Tystiolaeth o fuddion perchnogaeth

Perchnogaeth

Gall prosiectau ynni adnewyddadwy ddarparu buddion ariannol ac anariannol. Bydd unrhyw brosiect masnachol hyfyw yn darparu elw ar gyfer ei berchennog. Lle y lleolir y perchennog yng Nghymru (mae'r datblygiad o dan berchnogaeth leol), dylai hyn gynyddu ffyniant yng Nghymru.

Buddion i'r economi leol

Bydd ynni adnewyddadwy hefyd yn darparu cyflogaeth trwy ei ddatblygu, ei gyflawni, ei gynnal a'i waredu. Bydd pob prosiect yn darparu rhywfaint o gyflogaeth leol, a all fod yn fwy neu'n llai proffidiol.

Mae rhai datblygwyr yn gweithio'n galed i gaffael contractwyr lleol i ddatblygu ac i gyflawni prosiectau. Mae hyn yn dibynnu ar gapasiti ac ansawdd y gadwyn gyflenwi sydd ar gael yn ogystal ag ar awydd y datblygwr i brynu'n lleol. Yng Nghymru, bu gwariant lleol yn bennaf ym maes peirianeg sifil megis paratoi'r tir.

Rydym yn croesawu tystiolaeth o fuddion lleol gan brosiectau a gyflawnwyd yng Nghymru hyd yn hyn. Rydym hefyd yn croesawu tystiolaeth o brinderau sgiliau neu gadwyni cyflenwi sy'n atal datblygwyr rhag gwario'r rhan fwyaf o'u cyllid datblygu ac adeiladu yng Nghymru.

Cronfeydd budd cymunedol

Mae datblygiadau ynni adnewyddadwy sydd wedi cael eu hariannu trwy gymhellion neu gymorthdaliadau Llywodraeth y DU hefyd wedi tueddu i ddarparu pecynnau budd cymunedol. Yn dibynnu ar faint y gosodiad, gallant fod yn gronfeydd arian, fel arfer tua £5,000 y flwyddyn ar gyfer pob MW o gapasiti a osodwyd. Gallant hefyd gynnwys buddion amgylcheddol neu gymdeithasol, megis hyfforddiant, addysg neu adfer amgylcheddol, yn aml ar ffurf amodau cynllunio.

Gall cronfeydd budd cymunedol fod yn arwyddocaol ar gyfer ardal, yn enwedig gyda datblygiadau mawr. Fodd bynnag, mae tystiolaeth y bydd yn fwy heriol darparu cronfeydd budd cymunedol sylweddol mewn cyfnod lle nad oes ond ychydig neu ddim mecanweithiau llywodraethol ategol.

Budd buddsoddwyr

Mae buddsoddwyr mewn prosiect yn gallu elwa ar gyfran o'r incwm o'r prosiect trwy'r llog y maent yn ei dderbyn. Gall yr incwm amrywio, fel gydag unrhyw fuddsoddiad, ac mae'n bosibl y bydd risg. Fel arfer, mae gan ddatblygwyr rywfaint o fynediad at eu cyllid eu hunain, neu mae ganddynt gydberthnasau ag un neu fwy o sefydliadau cyllido. Mae sicrhau eu holl gyllid gan un neu ddau ariannwr yn gymharol syml o ran diwydrwydd dyladwy a threfniadau cytundebol. Fodd bynnag, rydym wedi'i chael ar ddeall y gall fod yn anodd iawn i unigolion neu arianwyr bach fuddsoddi mewn prosiect.

Cynigion cyfranddaliadau

Mae cymunedau wedi tueddu i godi arian trwy gynigion cyfranddaliadau (yn debyg i gyllid torfol) lle y gwneir cynnig buddsoddi ac mae pobl yn dewis prynu cyfranddaliadau. Mae'n bosibl buddsoddi cyn lleied â £50 mewn cynigion cyfranddaliadau o'r fath. Fodd bynnag, mae'n gallu cymryd amser maith i ddatblygu a hyrwyddo cynnig cyfranddaliadau a chael y lefel o fuddsoddiad sydd ei hangen. At ei gilydd, mae cynigion cyfranddaliadau'n tueddu i apelio at fuddsoddwyr sy'n gallu buddsoddi eu harian eu hunain ac sy'n fodlon aros am gyfnod cyn i'r buddsoddiad ildio enillion.

Buddion anariannol

Nid yw llawer o sefydliadau, yn enwedig grwpiau cymunedol, yn datblygu prosiectau ynni adnewyddadwy er budd ariannol yn unig. Gall y buddion anariannol o gynllun ynni adnewyddadwy sydd o dan berchnogaeth leol fod fel a ganlyn:

- Grymuso cymunedol
- Datblygu sgiliau
- Cynyddu undod cymunedau
- Dealltwriaeth well o ynni
- Potensial i reoli eich cyflenwad ynni eich hun
- Mynd i'r afael â thlodi ynni naill ai trwy gefnogi mesurau effeithlonrwydd ynni neu gostau tanwydd llai
- Derbynioldeb y prosiect o fewn yr ardal leol
- Cefnogaeth ganlyniadol ar gyfer prosiectau eraill o fewn yr ardal leol
- Cyflawni blaenoriaethau lleol eraill o'r incwm a dderbynnir

Mewn damcaniaeth, gallai cydberchnogaeth ddod â rhai o'r buddion anariannol a restrir uchod i brosiectau mwy. Mae'n bosibl y gallai hyn arwain at gostau a chyfrifoldebau cyfalaf a datblygu refeniw is ar gyfer pob parti, a darparu rhagor o fuddion anariannol. Fodd bynnag, mae'n debygol o gynyddu cymhlethdod y prosiect.

Cwestiwn 7: Rhowch dystiolaeth o fuddion sydd eisoes yn cael eu cyflawni ar gyfer Cymru o brosiectau ynni adnewyddadwy.

Cwestiwn 8: Rhowch dystiolaeth o werth cymharol y gwahanol fuddion a amlinellir yn yr adran uchod. Fel rhan o'r asesiad hwn, byddwn yn croesawu tystiolaeth ynghylch pa flaenoriaethau y dylid cael eu gweithredu i sicrhau buddion uwch ar gyfer Cymru.

Adran 4: Heriau prosiectau o dan gydberchnogaeth

I helpu i ddatblygu cydberchnogaeth, mae'r Gwasanaeth Ynni Lleol yn darparu porth partneriaeth. Nod hwn yw helpu sefydliadau megis awdurdodau lleol, datblygwyr, grwpiau cymunedol a buddsoddwyr i gysylltu â'i gilydd er mwyn cyflawni prosiectau ynni adnewyddadwy, neu i rannu eu profiadau a chynnig cymorth i'w cymheiriaid. Fodd bynnag, nid yw'r porth wedi cael ei ddefnyddio i'w lawn botensial ac nid yw'n cael ei ategu gan gymorth arall.

Nid yw cymunedau'n derbyn yr un lefel o adnoddau ag y mae datblygwyr, cyrff sector cyhoeddus a busnesau eraill yn ei derbyn. Mewn perthynas â chydberchnogaeth, rydym wedi clywed hanesynnau am anfodlonrwydd cymunedau i weithio gyda datblygwyr mwy oherwydd yr anawsterau wrth gael consensws cymunedol mai dyma'r peth iawn i'w wneud, diffyg ymddiriedaeth, neu bŵer anghytbwys posibl rhwng partneriaid sydd â lefelau gwahanol o gapasiti ac adnoddau. Mae'n bosibl hefyd fod datblygwyr yn anfodlon cynnwys grwpiau cymunedol oherwydd rhagor o gymhlethdod a chostau a heriau wrth gael mynediad at gyllid. Mae'n debyg y bydd angen cymorth ar bob partner i fynd â phrosiectau sydd o dan gydberchnogaeth yn eu blaen.

Cwestiwn 9: Rhowch dystiolaeth o heriau penodol mewn perthynas â phrosiectau sydd o dan gydberchnogaeth. Fel rhan o'r asesiad hwn, byddem yn croesawu dystiolaeth i ddangos a yw cydberchnogaeth ei hun yn rhwstr i gynnal prosiectau ynni adnewyddadwy.

Cwestiwn 10: Rhowch dystiolaeth o achos lle mae her neu rwstr i brosiect o dan gydberchnogaeth wedi derbyn sylw'n llwyddiannus.

Adran 5: Modelau perchnogaeth

Mae'n bosibl y bydd prosiectau o dan berchnogaeth a gweithrediad unigolyn neu sefydliad sengl, gyda'r unigolyn neu'r sefydliad hwnnw'n derbyn yr holl enillion. Mae modelau sydd â pherchennog cyfreithiol sengl yn cynnwys y canlynol:

- **Perchnogaeth unigol:** mae unigolyn yn berchen ar y prosiect, e.e. gosodiad domestig.
- **O dan berchnogaeth gweithredwr (gan gynnwys 100% o dan berchnogaeth gymunedol):** prosiect sy'n hollol o dan berchnogaeth busnes, corff cyhoeddus neu fenter arall. Mae'r perchennog yn rheoli'r prosiect yn llwyr ac yn derbyn yr holl fuddion.

Mae modelau o dan gydberchnogaeth yn rhannu buddion rhwng dau barti neu fwy. Gall y rhain gynnwys datblygwr masnachol, corff cyhoeddus, tîrfeddiannwr, unigolyn, busnes neu grŵp cymunedol. Mae'r prif fodelau ac iddynt elfen o rannu buddion fel a ganlyn:

- **Menter ar y cyd** – mae'r gweithredwr masnachol a'r sefydliad arall yn gweithio gyda'i gilydd i greu menter ar y cyd i ddatblygu, perchnogi a rheoli'r prosiect ynni adnewyddadwy. Fel arfer, mae cwmni newydd yn cael ei greu i ddatblygu a rheoli prosiect cynhyrchu ynni newydd, gyda phob partner yn cadw cyfranddaliadau yn y cwmni.
- **Perchnogaeth a rennir** – lle mae cynllun yn cael ei rannu yn ddwy system cynhyrchu ynni neu fwy, gyda phob un wedyn yn cynhyrchu ynni er budd y perchennog. Er enghraifft, mae'n bosibl y byddai sefydliad cymunedol neu fusnes lleol yn derbyn y refeniw a gynhyrchir gan un neu fwy o dyrbinau gwynt mewn prosiect ac iddo nifer o dyrbinau. Gallai hwn gael ei **arwain gan ddatblygwr masnachol** (y gwaith o ddatblygu ac adeiladu'r prosiect yn cael ei arwain gan ddatblygwr masnachol, gyda rhanddaliadau/cyfranddaliadau yn y prosiect o dan gydberchnogaeth yn cael eu cynnig neu eu rhoddi i'r gymuned) neu gan **ddatblygwr lleol** (y gwaith o ddatblygu'n cael ei arwain gan y busnes, awdurdod cyhoeddus neu gymuned, a gofynnir i ddatblygwr adeiladu a buddsoddi yn y prosiect o dan gydberchnogaeth).
- **Refeniw a rennir** – mae'r datblygwr masnachol yn datblygu'r prosiect ac yn cynnig cyfranddaliad refeniw i sefydliad arall, sy'n buddsoddi mewn rhanddaliad ariannol yn y gwaith datblygu yn gyfnewid am ran o'r enillion. Fodd bynnag, nid yw'r sefydliad arall yn berchen ar ased ffisegol, ond mae'n prynu'r hawl i ffrwd refeniw yn y dyfodol, sy'n cael ei chyfrifo ar sail cyfran benodol o allbwn gosodiad, wedi tynnu costau gweithredu ac fel arfer wedi tynnu gwasanaeth dyled rhithwir. Mae hyn yn cael ei gyfrifo pe bai'r sefydliad arall wedi caffael y seilwaith sylfaenol.

Mae'r mathau canlynol o sefydliadau cymunedol a gyfansoddir mewn cyfraith wedi cael eu nodi:

- **Cymdeithas budd cymunedol:** mae pobl yn y gymuned leol yn dod yn aelod o'r gymdeithas ac yn prynu cyfranddaliadau i ariannu'r prosiect.
- **Elusennau cymunedol** gwelir y rhain fel arfer ar ffurf cymdeithas ac iddi statws elusennol sy'n darparu neu redeg cyfleusterau ar gyfer y gymuned leol. Mae'n bosibl y bydd gan elusennau o'r fath ganghennau masnachu ar gyfer cwmnïau budd cymunedol i ddarparu gwasanaethau lleol megis rheoli prosiectau ynni.
- **Ymddiriedolaethau:** defnyddir y rhain i gynrychioli buddiannau cymunedau mewn perchnogaeth gymunedol.

Mae'r astudiaethau achos isod yn dangos sut mae dulliau gwahanol wedi cael eu defnyddio yng Nghymru.

Astudiaeth Achos 1

Prosiect: Bro Dyfi Community Renewables

Lleoliad: Machynlleth yng nghanolbarth Cymru

Technoleg: Tyrbinau gwynt

Maint: 575 kW (2 dyrbin)

Cynhyrchu: Digon o drydan i fodloni anghenion domestig 195 o gartrefi bob blwyddyn



Perchnogaeth: Prosiect cydweithredol 100% o dan berchnogaeth gymunedol

Mae Bro Dyfi Community Renewables (BDCR) yn brosiect ynni adnewyddadwy cydweithredol a arweinir gan y gymuned ac sydd o dan berchnogaeth gymunedol. Gan ddefnyddio tyrbinau sydd wedi cael eu hailwampio, bu i BDCR ddarparu cyfle i bobl Bro Dyfi berchnogi a gweithredu dau dyrbin a leolir ar y brynau uwchben y Ganolfan ar gyfer Technoleg Amgen.

Mae BDCR yn hyrwyddo cynhyrchu ynni adnewyddadwy, effeithlonrwydd ynni ac arbed carbon i aelodau a'r gymuned ehangach trwy'r Gronfa Ynni Cymunedol leol. Mae hefyd yn cefnogi'r corff datblygu cynaliadwy anllywodraethol lleol, sef Ecodyfi. Wedi'i sefydlu yn 2001, BDCR yw'r prosiect ynni cymunedol sefydlog hynaf yng Nghymru, ac mae dros 65% o'i gyfranddalwyr yn byw o fewn ardaloedd cod post lleol SY20–23.



Astudiaeth Achos 2

Prosiect: Transition Bro Gwaun – Tyrbin Cymunedol Abergwaun

Lleoliad: Abergwaun, Sir Benfro

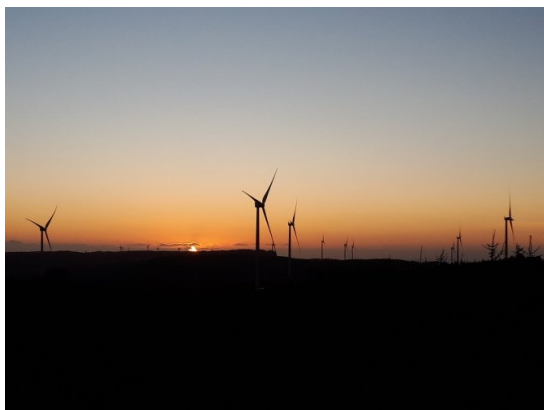
Technoleg: Tyrbinau gwynt

Maint: 225 kW

Cynhyrchu: 590,000 KWh y flwyddyn, cyfatebol i ddarparu pŵer ar gyfer 140 o gartrefi bob blwyddyn

Perchnogaeth: Menter gydberchnogaeth wedi'i rhannu yn gyfartal rhwng y gymuned a'r tîrfeddiannwr

Bydd cyfran Transition Bro Gwaun o'r enillion yn cael ei defnyddio i helpu i ariannu prosiectau carbon isel cymunedol eraill trwy Gronfa Adfywio Carbon Isel Gymunedol. Byddai grantiau'n cael eu dyfarnu i brosiectau sy'n gallu dangos eu bod wedi lleihau carbon yn sylweddol.



Astudiaeth Achos 3

Prosiect: Prosiect Ynni Gwynt Pen y Cymoedd

Lleoliad: Castell-nedd Port Talbot a Rhondda Cynon Taf

Technoleg: Tyrbinau gwynt

Maint: 228 MW (76 thyrbîn)

Cynhyrchu: Digon o ynni i fodloni anghenion domestig 188,000* o gartrefi bob blwyddyn, sy'n gyfatebol i 15% o gartrefi Cymru

Perchnogaeth: 100% o dan berchnogaeth y datblygwr (Vattenfall)

Prosiect Ynni Gwynt Pen y Cymoedd yw'r fferm wynt ar y tir fwyaf yng Nghymru a Lloegr. Cafodd £220 miliwn o'r gost o £400 miliwn ei wario yng Nghymru, gan sicrhau dros 1,000 o swyddi ac arwain at 23 o swyddi llawn amser lleol.

Mae Cronfa Gymunedol Pen y Cymoedd yn cynrychioli buddsoddiad cymunedol uniongyrchol gan Brosiect Ynni Gwynt Pen y Cymoedd yn yr ardal sy'n cynnal y prosiect, sef cymoedd uwch Afan, Cynon, Nedd a Rhondda. Y gronfa fydd y gronfa ynni gwynt gymunedol fwyaf yn y DU, gan wneud tua £1.8 miliwn ar gael bob blwyddyn ar gyfer bywyd gweithredol y fferm wynt o tua 20 mlynedd. Mae mwy na 3,000 o breswylwyr, grwpiau a sefydliadau o gymoedd uwch Rhondda, Cynon, Afan a Nedd wedi helpu i ffurfio'r weledigaeth ar gyfer y gronfa. Bydd y gronfa yn cael ei rheoli gan gwmni budd cymunedol, wedi'i sefydlu gan Vattenfall, er mwyn cyflawni'r buddion gorau posibl. Penodwyd y bwrdd ynghynt eleni trwy broses recriwtio agored.

*<http://www.renewableuk.com/page/UKWEDEExplained>

Cwestiwn 11: Rhewch dystiolaeth o ddatblygiadau sy'n defnyddio modelau o berchnogaeth nad ydynt wedi'u cynnwys uchod.

Cwestiwn 12: Rhewch dystiolaeth i ddangos y modelau mwyaf defnyddiol ar gyfer cyflawni cydberchnogaeth a budd lleol.

Adran 6: Cyllid

Mae'r dystiolaeth gyfredol yn awgrymu bod y prif ffynonellau o gyllid cyfalaf ar gyfer datblygiadau ynni adnewyddadwy yn cael eu darparu gan fenthycwyr masnachol traddodiadol: banciau stryd fawr; benthycwyr sy'n darparu cyllid yn benodol ar gyfer prosiectau ynni adnewyddadwy; ffynonellau cyllido sector cyhoeddus megis y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus; cyllid gan gyrff elusennol a chyllid y Loteri Genedlaethol; Banc Datblygu Cymru; a chynigion cyllid Llywodraeth Cymru y Cynllun Grant Cynhyrchu Cynaliadwy, y Gronfa Ynni Lleol a Thwf Gwyrdd Cymru. Mae grwpiau lleol neu ranbarthol sy'n darparu grantiau cyfalaf i ariannu prosiectau yn eu hardal. Mae cronfeydd cymunedol o brosiectau ynni adnewyddadwy mawr megis Windfall a Chronfa Gymunedol Pen y Cymoedd bellach wedi dechrau darparu cyllid rhanbarthol.

Astudiaeth Achos 4

Enw: Windfall (Ymddiriedolaeth Ynni Gymunedol y Canolbarth)

Lleoliad: Y Canolbarth

Natur: Cronfa er lles y Gymuned

Incwm Blynyddol: Ar hyn o bryd, £20,000 y flwyddyn



Statws cyfreithiol: Cwmni cyfyngedig trwy warant

Amcan swyddogol: Dod â budd i'r gymuned ac amddiffyn yr amgylchedd, i hyrwyddo a hwyluso ynni cynaliadwy a defnydd effeithiol o ynni.

Cyswllt: www.windfall.org.uk

Mae Windfall yn casglu cyfran o'r refeniw a ddaw o gynhyrchu ynni yn y Canolbarth ac yn ei ailddosbarthu fel grantiau i'r cymunedau sydd ger y ffermydd gwynt sy'n cyfrannu ato i gynnal prosiectau arbed ynni ac ynni adnewyddadwy. Yr ardaloedd yn Sir Drefaldwyn sy'n elwa, yn arbennig, yw ardaloedd Cynghorau Cymuned Carno, Caersŵs, Trefeglwys, Dwyrw, Llanbrynmair a Llanerfyl. Amegni, perchennog Carno 2, yw'r prif gyfrannwr.

Mae Ysgol Trefeglwys (solar), ysgolion eraill (prosiectau addysgol) a Chanolfan Gymunedol Carno (gwresogi â phelets pren, rheoli gwres ac ynni solar) ymhlith y rheini sydd wedi elwa.

Mae'r rhan fwyaf o brosiectau cymunedol hefyd wedi codi cyllid trwy gynigion cyfranddaliadau. Mewn llawer o achosion, mae'r cynigion hyn wedi cael eu lansio yn

ystod neu ar ôl y gwaith o adeiladu'r prosiectau hyn. Mae'r cynnig cyfranddaliadau wedyn wedi cael ei ddefnyddio i dalu cyllid dyledion.

Mae cyfranddaliadau mewn cynllun ynni cymuned bob amser bron yn disodli'r hyn a fyddai wedi bod yn gyllid dyledion masnachol o'r tu allan i Gymru ac yn aml nhw yw'r ffordd i sicrhau cyfiawnder ar gyfer grŵp cymunedol. Lle y prynir cyfranddaliadau gan bobl leol, bydd y taliadau difidend yn cadw cyfoeth yn yr ardal leol. Fodd bynnag, mae'n anodd cyfyngu cynigion cyfranddaliadau i ardal ddaearyddol.

Roedd y sail resymegol ar gyfer perchnogaeth leol a amlinellwyd ynghynt yn y cais am dystiolaeth yn seiliedig ar fuddion yn cael eu cysylltu'n uniongyrchol â pherchnogaeth y prosiectau. Yn flaenorol, bu inni ofyn cwestiynau ynghylch p'un ai perchnogaeth y prosiect neu berchnogaeth y cyfalaf a oedd yn darparu'r budd mwyaf. Os yw buddion yn gysylltiedig â pherchen ar y cyfalaf, mae'n bosibl y bydd angen codi rhagor o gyfalaf a leolir yng Nghymru.



Astudiaeth Achos 5

Prosiect: Paneli Ffotofoltäig Solar Grŵp Cydweithredol Egni (Cymru)

Lleoliad: Adeiladau cymunedol yng nghymoedd de Cymru

Technoleg: Paneli ffotofoltäig solar

Maint: 119 kWp

Perchnogaeth: O dan berchnogaeth grŵp cydweithredol

Mae Paneli Ffotofoltäig Solar Grŵp Cydweithredol Egni (Cymru) yn grŵp cydweithredol a sefydlwyd i osod paneli solar ar adeiladau cymunedol. Bu i'r cynnig cyfranddaliadau godi £171,000 gan 94 aelod. Cafodd yr arian a godwyd ei ddefnyddio i dalu am y gwaith o osod paneli solar. Mae'r adeiladau cymunedol yn derbyn trydan wedi'i greu gan y paneli solar yn rhad ac am ddim, tra bo'r incwm o'r tariff cyflenwi trydan yn mynd yn ôl i'r grŵp cydweithredol ac yn cael ei ddychwelyd i aelodau. Yn 2016, cafodd technoleg solar gyfateb i 60 kW ei gosod ar ddau safle newydd gyda chyllid pontio gan Fanc Cymunedol Robert Owen. Mae cynnig cyfranddaliadau newydd ar y gweill ar gyfer 2018 i dalu Banc Cymunedol Robert Owen ac i ariannu gosodiadau ychwanegol. Mae safleoedd cyfredol Egni fel a ganlyn:

- Awel Aman Tawe, Cwmllynfell
- Gweithdai Dove, Banwen
- Canolfan Hyfforddi Glyn-nedd
- Ysgol y Bedol, y Garnant
- Canolfan Gymunedol Blaendulais
- Canolfan Phoenix, Abertawe
- Canolfan Hamdden Trimsaran

Cwestiwn 13: Rhowch dystiolaeth o'r mathau a'r ffynonellau cyllid a ddefnyddir i ddatblygu prosiectau ynni yng Nghymru. Byddai dystiolaeth i gefnogi neu i herio parhau â chynigion cyllid Llywodraeth Cymru o gymorth.

Cwestiwn 14: Rhowch dystiolaeth o effaith modelau cydberchnogaeth ar gost neu fynediad at gyllid.

Adran 7: Rôl mecanweithiau buddsoddi a chwmni ynni

Ynghynt eleni, bu i Lywodraeth Cymru gasglu tystiolaeth a safbwyntiau ynghylch y potensial ar gyfer cwmni ynni dielw ar gyfer Cymru. Gwnaethom gynnal cyfres o ddigwyddiadau ymgynghori ym mis Mawrth. Roedd y digwyddiadau hyn yn edrych yn benodol ar gwmni cyflenwi ynni. Fodd bynnag, bu iddynt hefyd gasglu safbwyntiau ar swyddogaethau eraill sydd eu hangen i ategu'r gwaith o gyflawni polisïau ynni neu ganlyniadau cyfiawnder cymdeithasol yng Nghymru, a allai gynnwys sefydlu cwmni ynni dielw.

Bu i'r broses ddatblygu consensws clir ynghylch y risgiau, yr heriau a'r tensiynau cynhenid wrth i Lywodraeth Cymru sefydlu a rhedeg cwmni cyflenwi ynni. Roedd llawer o bobl a gymerodd ran yn yr ymgynghoriad yn teimlo bod gan y llywodraeth lais niwtral yr ymddiriedir ynddo y gellid ei golli pe bai'n cyfranogi yn y farchnad. At ei gilydd, teimlid y byddai'r risgiau pe bai Llywodraeth Cymru yn creu cwmni cyflenwi ynni yn uwch o gryn dipyn na'r buddion posibl. Cafodd [adroddiad annibynnol](#) ei gyhoeddi ar y digwyddiadau ym mis Awst.

Cafodd [Datganiad Ysgrifenedig gan y Gweinidog](#) ei gyhoeddi ym mis Awst, a oedd yn amlinellu'r ffaith nad ydym yn credu y gwnaed achos cryf dros sefydlu cwmni cyflenwi ymbarél yng Nghymru. Fodd bynnag, rydym wedi ymgymryd â gwerthuso p'un a oes rôl bosibl ar gyfer cwmnïau ynni dielw sy'n annog rhagor o gydberchnogaeth ar brosiectau ynni adnewyddadwy trwy'r cais am dystiolaeth hwn.

Awgrymwyd ei bod yn bosibl y byddai mecanwaith buddsoddi Cymru gyfan yn ddefnyddiol ar gyfer codi cyllid o fewn Cymru a helpu i ariannu prosiectau o dan berchnogaeth leol, efallai ar sail ddielw. Mae'n bosibl y byddai mecanwaith o'r fath yn galluogi unigolion i fuddsoddi mewn cronfa ganolog a chodi cyllid cyn yr angen am fuddsoddiad. Gallai hynny leihau'r angen am gyllid adeiladu, neu'n lledaenu risg y prosiect ar draws portffolio, gan leihau'r risg i fuddsoddwyr unigol. Prin yw'r dystiolaeth y bydd hyn yn cynyddu'r buddion a gedwir yn yr ardal leol, yn effeithio ar ddarpariaeth gyfredol y farchnad, yn annog buddsoddiadau ychwanegol, neu'n galluogi i bortffolios mwy o brosiectau gael eu datblygu.

Mae'n bosibl y bydd rolau eraill wrth gyflawni'r targedau perchnogaeth mai ffurfio cwmni ynni dielw fyddai'r ffordd orau o'u cyflawni.

Felly, rydym yn ceisio tystiolaeth bellach mewn perthynas â'r cydsyniad o greu cwmni ynni dielw ar gyfer Cymru cyn penderfynu a ddylid ystyried y rhain ymhellach.

Cwestiwn 15: Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i herio rôl ar gyfer cwmni ynni dielw ar gyfer Cymru i helpu i gyflawni targedau ar gyfer perchnogaeth leol.

Cwestiwn 16: Rhowch dystiolaeth o'r angen am gyfrwng i gynyddu argaeledd cyfalaf a leolir o fewn Cymru i'w fuddsoddi mewn prosiectau ynni.

Adran 8: Y camau nesaf

Bydd y dystiolaeth rydym yn ei derbyn o ganlyniad i'r cais am dystiolaeth hwn yn llywio'r camau rydym yn eu cymryd. Rydym yn gobeithio y bydd yn cadarnhau ein barn y bydd cynyddu'r ynni sy'n cael ei gynhyrchu o dan berchnogaeth leol yn cyfrannu at wneud Cymru fwy ffyniannus, yn ogystal ag ailgysylltu pobl â ffynonellau'r ynni rydym yn ei ddefnyddio gartref ac yn y gwaith. Mae'r ddealltwriaeth a'r cysylltedd hwn yn hanfodol i gyflawni dyfodol carbon isel.

Mae'n bosibl y byddwn am adolygu'r targedau ar gyfer perchnogaeth o ganlyniad i'r dystiolaeth a dderbynnir. Byddwn yn bendant yn defnyddio'r wybodaeth i barhau i esblygu'r gwasanaethau rydym yn eu darparu i ategu'r targedau. Mae'n bosibl y bydd angen rhagor o arweiniad, naill ai gan gyrff llywodraethol neu gyrff sector.

Byddwn yn cyhoeddi crynodeb o'r dystiolaeth a dderbynnir, ac yn dilyn y cyhoeddiad hwn â diweddariad ar unrhyw gamau pellach mae angen eu cymryd.

**Ffurflen Ymateb
i'r Ymgynghoriad
Eich enw:**

**Sefydliad (lle bo'n
berthnasol):**

E-bost / rhif ffôn:

Eich cyfeiriad:

A ydych yn:

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| Unigolyn | ☐ |
| Grŵp cymunedol | ☐ |
| Menter gymdeithasol | ☐ |
| Datblygwr | ☐ |
| Sector cyhoeddus | ☐ |
| Trydydd sector | ☐ |

Rhowch rywfaint o wybodaeth am eich diddordeb yn y maes hwn.

--

Adran 1: Targedau

Cwestiwn 1: Rhowch dystiolaeth o blaid neu yn erbyn ehangu'r targed o 1 GW i gynnwys prosiectau trydan a gwres.

Cwestiwn 2: Rhowch dystiolaeth ynghylch y lefel o berchnogaeth y dylem ei hystyried ei bod yn rhesymol i gyflawni'r gofyniad.

Cwestiwn 3: Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i herio ehangu'r disgwyl mewn perthynas â chydberchnogaeth i gynnwys prosiectau trydan a gwres newydd eraill

Adran 2: Diffiniadau

Cwestiwn 4: A ydych yn cytuno â'r diffiniad uchod o berchnogaeth leol?

- ☐
- Cytuno'n gryf
- ☐
- Cytuno
- ☐
- Ddim yn cytuno
nac yn anghytuno
- ☐
- Anghytuno
- ☐
- Anghytuno'n gryf

Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i ddiwygio'r diffiniad o berchnogaeth leol:

Cwestiwn 5: A ydych yn cytuno â'r diffiniad o gydberchnogaeth uchod?

☐	☐	☐	☐	☐
Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf

Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i ddiwygio'r diffiniad o gydberchnogaeth:

Cwestiwn 6: A ydych yn cytuno â'r diffiniad o berchnogaeth gymunedol uchod?

☐	☐	☐	☐	☐
Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf

Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i ddiwygio'r diffiniad o berchnogaeth gymunedol:

Adran 3: Tystiolaeth o fuddion perchnogaeth

Cwestiwn 7: Rhowch dystiolaeth o fuddion sydd eisoes yn cael eu cyflawni ar gyfer Cymru o brosiectau ynni adnewyddadwy.

Cwestiwn 8: Rhowch dystiolaeth o werth cymharol y gwahanol fuddion a amlinellir yn yr adran uchod. Fel rhan o'r asesiad hwn, byddwn yn croesawu tystiolaeth ynghylch pa flaenoriaethau y dylid cael eu gweithredu i sicrhau buddion uwch ar gyfer Cymru.

Adran 4: Heriau prosiectau o dan gydberchnogaeth

Cwestiwn 9: Rhowch dystiolaeth o heriau penodol mewn perthynas â phrosiectau sydd o dan gydberchnogaeth. Fel rhan o'r asesiad hwn, byddem yn croesawu tystiolaeth i ddangos a yw cydberchnogaeth ei hun yn rhwystr i gynnal prosiectau ynni adnewyddadwy.

Cwestiwn 10: Rhowch dystiolaeth o achos lle mae her neu rwystr i brosiect o dan gydberchnogaeth wedi derbyn sylw'n llwyddiannus.

Adran 5: Modelau perchnogaeth

Cwestiwn 11: Rhowch dystiolaeth o ddatblygiadau sy'n defnyddio modelau o berchnogaeth nad ydynt wedi'u cynnwys uchod.

Cwestiwn 12: Rhowch dystiolaeth i ddangos y modelau mwyaf defnyddiol ar gyfer cyflawni cydberchnogaeth a budd lleol.

Adran 6: Cyllid

Cwestiwn 13: Rhowch dystiolaeth o'r mathau a'r ffynonellau cyllid a ddefnyddir i ddatblygu prosiectau ynni yng Nghymru. Byddai tystiolaeth i gefnogi neu i herio parhau â chynigion cyllid Llywodraeth Cymru o gymorth.

Cwestiwn 14: Rhowch dystiolaeth o effaith modelau cydberchnogaeth ar gost neu fynediad at gyllid.

Adran 7: Rôl mecanweithiau buddsoddi a chwmni ynni

Cwestiwn 15: Rhowch dystiolaeth i gefnogi neu i herio rôl ar gyfer cwmni ynni dielw ar gyfer Cymru i helpu i gyflawni targedau ar gyfer perchnogaeth leol.

Cwestiwn 16: Rhowch dystiolaeth o'r angen am gyfrwng i gynyddu argaeledd cyfalaf a leolir o fewn Cymru i'w fuddsoddi mewn prosiectau ynni.

Cwestiwn 17: Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os oes gennych unrhyw faterion cysylltiedig nad ydyn ni wedi mynd i'r afael â nhw, defnyddiwch y lle hwn i wneud hynny.

Mae ymatebion i ymgynghoriadau yn debygol o gael eu gwneud yn gyhoeddus, ar y rhyngwrdd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennych i'ch ymateb aros yn ddienw, ticiwch yma: ☐